

Kvalitet i undervisningsmiljøet – mobning, fællesskab og dannelse på erhvervsuddannelserne

Opsamling

Temadag i ESB-netværket, onsdag 21. november 2018

1. Velkomst ^{v/}Ebbe S. Hargbøl, ESB-sekretariatet

- ESH bød velkommen til mødet – herefter en kort præsentation af deltagerne.
- Oplægsholdere er Maria Hummelose, og Randi Bruhn Mannion fra DCUM, og de gav hver især en kort præsentation af sig selv.

Gode fællesskaber skal der være flere af!

- DCUM er etableret i 2001, som et statsligt videncenter med det fokus at sørge for, at alle elever har ret til et godt UV-miljø. Der er en bred forståelse af undervisningsmiljø og læring.
- Trivsel for alle – både fysisk og psykisk trivsel.
- Elevernes perspektiv er det vigtigste, og elevernes spørges ”altid først”.
- Viden til praksis – handlingsorienterede materialer er udarbejdet til at kunne bruges direkte i undervisningen – bl.a. dialogkort.
- Der er oprettet en National Klageinstans mod Mobning, hvor man kan henvende sig, hvis man ikke føler, der bliver taget hånd om mobning (grundskoler – ungdomsuddannelser).
- DCUM har også fået tilsynet med undervisningsmiljøet. Der er afsat en medarbejder til at varetage denne opgave. Skolerne er altid velkomne til at rette henvendelse og få råd og vejledning.
- Deltagerne gav hver især en status på, hvordan deres involvering er i UV-miljøet:
- Lea: Laver undervisningsmiljøundersøgelser, dataindsamling og analyse.
- Poul Erik: Er vejleder og arbejder på skolehjemmet, og arbejder meget med ”hardcore” elever. Er også med i et projekt fra Region Syddanmark – er interesseret i værktøjer/ redskaber til at mindske frafald/fravær.
- Marie: Laver elevtrivselsundersøgelser også ift. mobning – udarbejder og leverer analyser til ledelsen, men er usikker på, hvad der sker efterfølgende.
- Vicky: Varetager datadelen fra ETU og UV-miljø.
- Rikke: Er den udførende ift. resultaterne fra undersøgelserne og ift. lovgivningen. Alle matrikler arbejder med dannelsesbegrebet, da dette mangler blandt eleverne. Der er meget fokus på, hvordan vi kan arbejde med eleverne og hvordan kommer de til at passe ind – måske skal man tage eleverne, som de er!
- Sanne: Er leverandør af data og har nylig iværksat en ny UV-evaluering ift. trivsel på skolen.
- Bente: Er interesseret i at få så meget viden som muligt – skolen har tidligere foretaget en undervisningsmiljøvurdering.

2. Elevperspektiver om mobning på Erhvervsuddannelser – de gode fællesskaber skal der være flere af!

Oplæg ^{v/}Maria Hummellose, udviklingskonsulent på DCUM (Dansk Center for Undervisningsmiljø)

- *Hvordan skaber vi mobbefri fællesskaber (anbefalinger)?*
- *Hvordan kan vi virkeliggøre mobbefrie fællesskaber, og hvordan vedligeholder vi dem?*
- *Det gode undervisningsmiljø og UMV - kvalitetsmedarbejderens rolle heri?*

- Baggrund for undersøgelsen – der er ikke tidligere foretaget undersøgelser, så der er mangel på viden. Desuden kom en ny lovgivning vedr. antimobbestrategi. Handleplan skal udarbejdes og eleverne har klageadgang.
- Metoden bag – Kvantitativ – 1342 elevbesvarelse (klynger) – undersøgelsen er repræsentativ på et overordnet niveau – man kan ikke komme ned på de enkelte uddannelsesområder. Kvalitativt – 9 fokusgrupper (36 elever) og 2 enkeltinterviews.
- Det nye mobbesyn – tidligere: fokus på individet – nyt: mobning opstår i en kontekst ud fra relationer og kultur. Det er vigtigt at være undersøgende. Det nye mobbebegreb kommer fra eXbus forskning ”Longing for Belonging” = frygt for at blive udstødt af gruppen. Mobning udspringer af et utrygt miljø og fællesskab.
- Der er følgende mobbepositioner:
 - Mobber - Mobfre
 - mobberens supportere – offer/ofre
 - tilskuere (mange elever er tilskuere) - forsvarere (Forældre) – Fagfolk
- Elevfællesskabet på erhvervsuddannelserne – omskiftelige bl.a. pga. skifte mellem skole / praktik. Strukturen har betydning for elevernes relations dannelse. Fællesskaber redefineres fra gang til gang. Fagligheden som et ”fælles tredje” – interessefællesskaber kan mindske konflikter, ses som en større helhed, fokus på at fællesskabet prioriteres højere på uddannelsen.
- Oplevelser med og forståelse af mobning – eleverne har svært ved at vurdere mobning i konkrete situationer (grænser er diffuse) – elevperspektiv på mobning – eksklusion (uden for fællesskabet) – grænser (grænser er overskredet / hvem skal sige fra, hvis man er nederst i hierarkiet, kan man ikke sige fra) og ”hårdt” sprog, tvetydigt sprog (inkluderende/fællesskabende – ekskluderende ”vænne sig til”).
- Erhvervsuddannelsernes rolle – eleverne skal klædes på til at gribe ind overfor mobning, og de skal kende deres ansvar. Det skal tydeliggøres, at elever ikke altid kan sige fra. Alle medlemmer af en gruppe spiller en rolle. Der skal være særlig opmærksomhed på skift mellem skole og praktik, da fællesskabet ændrer sig – og roller/fælles værdier re-defineres.
 - Skolerne skal være opsøgende og italesætte, hvor grænserne går.
 - Vigtigt med en ligeværdig dialog og fokus på værdier og ungesyn – og vise eleverne handlingsalternativer
- Anbefaling + dialog
 - Opmærksomhed på nystartede hold – og være nysgerrig på, hvad der rører sig.
 - Bringe fagligheden i spil.
 - Rammer for eleverne ift. støtte og hjælpe hinanden.
 - Fælles grænser: italesætte og tydeliggøre.
 - Aktivere den passive gruppe og se det som et fælles ansvar.
 - Se relationsarbejdet som et fagprofessionelt anliggende.

Kommentarer fra deltagerne:

- Der skal være fokus på alle indblandede.
- Rummelighed for forskelligheden.
- Rummelighed og tolerance.
- Lave aftaler med eleverne, så de tager ejerskab for det gode undervisningsmiljø.
- Regler og værdier for fællesskabet skal italesættes, da mange elever har svært ved at efterleve både regler og værdier.
- DCUM opfordres til at holde oplægget på pædagogiske dage / lederseminarer.
- Der spørges ind til: Hvordan gør underviserne konkret og i praksis i klasserummet, når konflikter og mobning opstår? Konkrete redskaber og værktøjer efterlyses.
- Være forebyggende.
- Pixiudgave af DCUMs undersøgelse sendes ud til deltagerne, når den foreligger.
- Fokus på opstart af nye elever – løbende undervisningsevaluering tager også ”brodden af” mange konflikter

Hvad er det vigtigste for elevernes trivsel på erhvervsuddannelserne?

- Eleverne føler sig set og hørt – herved er de en del af fællesskabet.
- Relationen mellem underviser og elev - Evidensbaseret 53% på erhvervsuddannelserne.
- Kom i gang med fagligheden!
- Bliver imødekommet fagligt/personligt, der hvor man er!
- At eleven oplever sig selv som en del af fællesskabet og/eller fagligt/socialt.
- Respekt og ansvar.
- At turde ”dumme sig” i klassen og være sig selv i klassefællesskabet.
- Fagligt fællesskab – fagidentitet.

3. Dannelsesbegrebet på erhvervsuddannelserne, demokratisk dannelse og erhvervsfaglig dannelse. Dannelse mellem elev, lærer og det fælles tredje: Fagligheden – proces og større perspektiv.

Oplæg ^{v/}Randi Bruhn Mannion, fagansvarlig konsulent på DCUM.

- *Er der en særlig erhvervsfaglig dannelse som er vigtig for at udføre sit fag?*
- *Hvordan spiller det sammen med og adskiller sig fra sociale færdigheder, handlekompetence og almindelse?*
 - DCUM skal sikre et godt undervisningsmiljø – som omfatter alt der har betydning for, hvordan undervisningen foregår og hvordan uddannelsen opleves af eleven.
 - Arbejdet må tage afsæt i kulturen – og elevens perspektiv ift. medbestemmelse, meningsfuldhed, et fagligt niveau (kompetence), der passer og samhörighed.
 - Louise Klinge har skrevet en bog om relationskompetence <http://www.louiseklinge.dk/> som giver nyttigt viden.
 - Fællesskab er noget man gør-/laver. Man skal beslutte, hvordan det skal se ud og sætte rammerne for det.
 - Det er fællesindsatser, der virker – også for de sårbare elever, som har nogle specielle udfordringer bl.a. angst og depression. Det grundlæggende bånd til kontaktlæreren er altafgørende for de unge med diagnoser. Altid starte med fællesindsatser – herefter individuelle løsninger.
 - Undervisningsmiljøvurdering skal afholdes hvert 3. år – fri metode til afholdelse, men skal indeholde 4 faser: 1) kortlægning, 2) vurdering, 3) handleplan og 4) opfølgning. Vurderingen kan være et spørgeskema, workshop, eller interview.

- National elevtrivselsmåling på erhvervsskolerne: Der indgår spørgsmål til den fysiske indretning, men der mangler spørgsmål til det psykiske undervisningsmiljø. Vedrørende det fysiske undervisningsmiljø mangler der spørgsmål ift. maskiner/værksteder.
- Eleverne skal have mulighed for at vælge en undervisningsmiljørepræsentant – og skolerne har en stor opgave med at få eleverne til at interessere sig for undervisningsmiljøet.
- Skolerne skal være opmærksomme på, at der er forskel på EUD-uddannelserne og de gymnasiale uddannelser ift. undervisningsmiljøvurderingen.
- Skolen er ansvarlig for at udarbejde en handleplan inden for 10 dage, hvis en elev henvender sig med mobbeproblemer.
Vurderingen skal indeholde emnerne:
- Fysisk UV-miljø – fysiske rammer (borde/stole, udeområder), indeklima, sikkerhed og sundhed
- Psykisk UV-miljø – trivsel, adgang til fællesskaber, relationer til lærere og kammerater, mulighed for medbestemmelse og ret til et godt undervisningsmiljø.
- Æstetisk UV-miljø – udsmykning, atmosfære, materialer
- Planlæg og forbered UMV'en grundigt
- Husk at inddragelse sikrer ejerskab over undervisningsmiljøvurderingen og vælg undervisningsmiljørepræsentanter.

Drøftelse

- *Bedste proces undervisningsmiljøvurdering fører til:*
 - Dataindsamling er en ting – opfølgingsprocessen er en anden, og den sværeste del. Arbejdsmiljørepræsentanten skal inddrages.
 - UV-miljø er langt hen ad vejen det samme som arbejdsmiljø.
 - Både elever (elevråd) og medarbejdere (samarbejdsudvalg) skal være inddraget.
- *Sikre at indsatsområder bliver ført ud i livet*
 - Blive styrende og planlæggende og arrangere en UV-miljødag.
 - Enkelt skabelon for en handlingsplan.
- *Sørge effektivt for elevinddragelse*
 - Skolerne gør mange ting ift. UV-miljøet, som ikke kan dokumenteres.
 - Skolerne skal kunne dokumentere, at eleverne er blevet spurgt ift. undervisningsmiljøvurderingen
 - Råderum over enkelte økonomiske ressourcer.

Dannelse - sociale færdigheder, handlekompetence og almindannelse

- Opdragelse – høflighed – dannelse – begreber, som kan noget forskelligt. Ordet dannelse kan noget særlig – nemlig at skabe bro mellem mennesker og samfund gennem oplevelser, fællesskaber og faglig identitet m.fl.
- ”Dannelse kræver og muliggør at man kan se tingene med andres øjne” (Gadamer, Teoriens Lovprisning)
- Se sig selv med både egne og andres øjne!
- Dannelse er at turde sige, hvad man mener, selvom det måske ikke er det rigtige at gøre.
- Ungdomsuddannelsens to formål er uddannelse og dannelse.
- Alle mennesker er givet af en forskellig kontekst!
- Demokratisk dannelse – forpligtende samvær med gældende regler.
- Spænding mellem personlig myndighed og samfundsmæssige fællesskab.

- Erhvervsfaglig dannelse – at kunne begå sig i praktikken og hos mester. Hvilke værdier er gældende inden for det fag/erhverv eleven har valgt – og hvordan får eleverne kendskab til værdierne?
- ”Opskrifter” på, hvordan man kan være sammen.
- Hvordan kan den erhvervsfaglige dannelse rykke? – Samspil med virksomhederne.
- Bedst for eleverne at det er den samme underviser/lærer gennem hele uddannelsesforløbet.

Slutord:

- DCUM kan altid kontaktes ift. rådgivning og gode råd.
- Vil gerne have skolerne til at komme med ideer og forslag til det gode undervisningsmiljø.
- Gør eleverne opmærksomme på deres klagemuligheder.

Referent

Lajla Pedersen

ESB-sekretariatet

Mail lajla@projektcare.dk

Mobil 25 15 79 09